

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE TRIBVS BONORVM || operum generibus,||
ELEEMOSYNA,|| IEIVNIO ET ORATIONE;|| de que eorundem
operum vi, vsu, & || ratione, LIBRI TRES,|| AVCTORE ||
THEODORO PELTANO SO-||cietatis IESV Theologo.|| AD ...**

Peltanus, Theodor Anton

Ingolstadii, 1580

Secvndi. De oratione secundùm se, eiusdemq[ue] partibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46891](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46891)

inter internos religionis actus locum obtinet, similia ferè in considerationem veniunt.

DE ORATIONE SECUNDVM SE,
eiusdemq; partibus.

CAPVT SECVDVM.

ETSI verò oratio propter singularem virtutem & excellentiam, qua pollet, vsumque necessarium, virtus à nonnullis appellatur: imò verò virtutum omnium maxima; per se tamen non est aliqua infusa vel innata vel acquisita virtus: Quandoquidem omnino veræ rationis virtuti aliquod semper vitium opponitur, orationi autem nullam peculiare vitium aduersatur. Ad hæc virtus est bona mentis qualitas, qua & rectè viuatur, & nullus malè vitur: Oratio autem neque mentis qualitas est, nec semper quoque cum bono vsu coniuncta est. Constat enim, fures, adulteros, sicarios, aliosque id genus nequam & sceleratos homines, ne in crimine vel flagitio, quod animo conceperant, deprehendantur, multum sæpe orare. Tandem Hugo Victorinus constituit tres cõreptionis partes, lectionem, orationem, & meditationem: sed lectio & meditatio non habentur inter virtutes: ergo neque oratio quoque inter eas censenda est, cum ipso authore par omnium sit ratio. Sed neque si qua virtus quoque esset, omnium statim prima vel maxima esset: Quia licet concedi posset, inter morales primatum obtinere, Theologicis tamen inferior esset, præsertim Charitate; hæc enim secundum Apostolum inter omnes arcem tenet.

EST autem oratio proprius religionis actus. Nam etsi nos nostra oratione nihil quicquam Deo Opt. Max. præstemus, si id solum spectemus, quod orantes petimus; sed aliquod potius beneficium ab eo expectemus; præstamus tamè illi aliquid, si ipsam petitionem secundum se, vel ipsum petitionis modum consideremus. Nam quicumque aliquid ab aliquo petit, ipsamet petitione se inopem, alteriusq; ope & gratia indigentem ostendit, adeoque illi, à quo, quod sibi deest, petit, tanquam superiori, opulenti-

Oratio nõ est virtus propriè, sed virtutis actus.

Quamuis oratio virtus esset, non omnium tamen præstantissima esset.

Oratio est actus latrice, vel religionis.

tiori, & præstantiori sese submittit. Rursum quicumque alterius opem implorat, in eo, cuius fidem implorat, potentiam ad iuandum, promptum animi studium ad volendum, iustitiam ad iniuriam illatam vindicandum, clementiam ad offensam condonandum, si venia fortè poscatur, aliâque eiusmodi posita agnoscit. Atqui hæc, aliâque his cognata de DEO concipere, vocæne vel alio symbolo exprimere, aliud nihil est, quàm honorem, cultum, & reuerentiam eidem tanquam primo summoque rerum omnium moderatori, primoque; intelligentis nature principio & fini, bonorumque; omnium eiusdem causæ deferre; hoc autem ad religionem pertinere, nemo est qui dubitat. Siquidem proprium illius munus est, animum impellere & inclinare, uti DEVM rite decenterque colat. Oratio itaque est actus vel vsus religionis, quam Græci λατρεία appellant. Et quia soli DEO latria debetur, consequens fit, orationem, ut est proprius latriæ vel religionis actus, in solum DEVM conuenire, verùm de hoc, loco magis idoneo postea.

Oratio trifariâ accipitur.

Cap. 1.

Lucæ 18.

Matth. 14.

Oratio intellectus & voluntatis actum includit.

CAETERVM oratio, ut supra quoque meminimus, trifariam accipitur; Generalissimè, communiter, & propriè. Generalissimè sumpta complectitur omnem honestam actionem. Quo sensu glossa exponit illud Lucæ: *Oportet semper orare, & nunquam deficere*. Homo, ait illa, nunquam desinit orare, nisi quando desinit iustus esse. Item: Semper orat, qui semper agit bona. At communi quadam ratione comprehendit omnem contemplationis, laudationis, & gratiarum actionis actum. Iuxta quam notionem Damascenus scribit: Orationem esse mentis in Deum ascensum. Augustinus: Pium in DEVM mentis affectum. Bernardus: Hominis DEO adhærentis affectionem, illuminatâque mentis stationem ad fruendum DEO, quamdiu licet. Hugo Victorinus: Conuersionem in DEVM, per pium & humilem affectum, Spe, Fide, & Charitate subnixam. Iuxta eandem notionem Pharizæus in templum ascendisse scribitur, ut oraret; & DOMINVS in montem solus, & Apostolos monuisse, ut vigilarent & orarent. Oratio autem propriè sumpta, est interni desiderij explicatio, vel petitio apertè vel tacitè DEO oblata.

Ex qua orationis definitione planum euadit, quod perplexam alioqui disputationem habet, nempe orare, neque solius ratio-

rationis, neque solius rursus voluntatis opus esse, sed vtriusque simul, etsi istud alia & alia ratione. Etenim si efficax oratio deprecationem apud se constituere debet, quid sit petendum, qua via vel ratione, quod petitur, impetrandum; Tandem si orare, est mentis desiderium symbolo aliquo patefacere, profecto plena oratio absque rationis opere constare non potest. Rursus si orare, est desiderio in DEVM tendere, si ratio nihil deliberat, nihil ordinat, nihil considerat, quod voluntas antè non imperarit, si denique oratio est internus religionis actus, & hæc pars iustitiæ, quæ omnium iudicio in voluntate infidet, euidens sit, voluntatis opus à perfecta oratione seiungi non posse.

ABSOLUTA proinde suisque numeris perfecta oratio vtriusque facultatis opus includit. Nihil enim serio petitur, quod actu non desideratur: neque serio rursus id desideratur, quod oblata occasione illi non panditur, qui desideria nostra explere potest, & explere nihilominus paratus est. Verum enimvero licet res ita habeat, attamen quod orationis nomine petitio communiter designari & accipi soleat, quæ non est absque interno vel externo verbo, imò verò est ipsamet interna vel externa locutio; concedi potest orationem voluntatis imperium & desiderium ita includere, ut tamen proprium practicæ rationis opus existat. Ratio autem practica hoc à theórica discrepat, quod hæc tantum apprehendat, non etiam efficiat; illa verò vtrumque præstat.

Oratio propriè est practicæ rationis opus.

AT verò practica ratio bifariam aliquid efficit. Vno modo absolute imperando; ut cum corporis membris, vel inferioribus viribus, vel subditis, in quos absoluta potestas est, hoc vel illud simpliciter iniungit. Altero modo non absolute imperando, sed qualitercunque persuadendo, vel inducendo; ut cum ab eo aliquid concedi vel effici cupit, qui nulla ex parte ipsi est subditus: Non enim tunc imperat; sed cum quadam animi submissione rogat, causasque & rationes, cur hoc vel illud fieri conveniat, in medium adfert. Hoc ipsum in oratione quoque locum habet. Nam cum rem aliquam à DEO impetrare volumus, non modò nos nostraque omnia humiliter illi submittimus, supplicesque eidem sumus, verum si rectè cordatèque orationem instituimus, nonnullas quoque rationes & causas, cur id, quod petimus, concedi debeat, vel

Practicæ ratio bifariam accipitur.

conueniat, exponimus. Vel enim allegamus illius promissionem, vel potentiam, vel clementiam, vel aliquam aliam eiusdem perfectionem, vel nostram necessitatem, vel hostium iniquitatem, vel aliquod aliud istiusmodi; quæ omnia sua mouendi & impetrandi vi pollent.

Ve quisque affectus est, ita orat.

PORRO autem ad priuatos precandi modos quod attinet, tot eiusmodi assignari poterunt, quot precantium sunt affectiones: vt enim quisque affectus est, ita orare consuevit. Constat namque, aliter orare, qui læto rerum successu exultant: Aliter, qui malorum mole pressi, animum penè despondent: Aliter, qui temptationibus nõ vulgaribus pulsantur: Aliter qui largo spiritaliũ consolationum hauſtu inebriantur: Aliter, qui peccatorum veniam precibus vrgent: Aliter, qui virtutum augmentum oratione efflaſtant: Aliter, qui gehennæ diuinæ iudicij terrore concutiuntur: Aliter, qui futurorum bonorum spe dilatantur, vel eorundem desiderio inflammantur: Aliter, qui cœlestium arcanorum patefactione illuminantur: Aliter, qui spiritus sterilitate internæque mentis ariditate constringuntur: Aliter demum, qui alio aliõque modo afficiuntur. Nam ex vario animorum statu, tam variæ oriuntur orationum formæ, vt certo numero comprehendere vix queant.

QVOD si orationum discrimini, quod ex diuerſa orantium affectione petitur, ea addere discrimina lubeat, quæ peti possunt ex re quæ petitur, vel ex persona, ex qua vel pro qua petitur, vel ex causis, propter quas petitur, vel ex principiis, è quibus oratio proximè vel mediatè proficiscitur, modorum precandi nullum facile modum inueniemus. His itaque quasi infinitis, artisque rationem fugientibus posthabitis, de ea solùm orationis partitione breuiter hoc loco agere placet, quæ & certior, & apud eruditos receptior est.

Oratiõis in suas partes diductio. Quid mentalis, quid item vocalis oratio.

ORATIONVM itaque alia est mentalis tantùm, alia verbalis aut scripta tantùm, alia ex vtraque mixta. Mentaliter tantùm orat, qui internum animi desiderium, quo in DEVM propter rem aliquam fertur, nullo externo signo manifestat. Vocaliter tantùm orat, qui inter orandum vel recitandum, castra, vt dici solet, in aëre fabricat, hoc est, qui nihil prorsus, quid dicat, aut quò tendat, attendit. Mentaliter & vocaliter simul orat, qui mentis aciem

aciem in id, quod petit, vel ad eum, à quo voce vel scripto aliquid petit, defigit.

ORATIONVM rursus alia est bona, alia mala. Bona est, quæ nulla debita parte, aut circumstantia destituta est. Mala est, quæ prava aliqua circumstantia vitiata est, aut necessaria aliqua parte orbata est. Quòd autem non omnis oratio sit bona, id ex sacris literis manifestum est; scriptum est enim: *Oratio eius fiat in peccatum.* Item: *Maledicam benedictionibus,* hoc est, orationibus *vestris:* Siquidem omne omnino sacrificium, cultusque diuinus aut oratione constat, aut oratione perficitur.

Orationum alia bona, alia mala, & quæ vtraque.

ORATIONVM tandem alia est priuata, alia publica. Hæc nomine totius Ecclesiæ, pro populi salute per publicos ministros, & plurimum in publico loco funditur; illa pro se vel alio à priuato depromitur, & priuatim quoque frequentius, quamuis publicus locus neutiquam illi repugnet.

Nullum constat sacrificium citra orationem.

Orationum alia priuata, alia publica.

APOSTOLVS PAVLVS, vbi discipulum suum Timotheum de pastoralis muneris ratione instituit, quatuor orationis mēbra vel species insinuat. Scribit is autem in hunc modum: *Obsecro primum omnium, fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: hoc enim bonum & acceptum est coram Salvatore nostro DEO, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Hæc ille, qui de obsecratione, oratione, postulatione, & gratiarum actione loqui videtur, tanquam de diuersis orationis speciebus. Certè Cassianus, ex sententia Abbatis Isaac, ad distinctas orationis formas isthæc spectare haud obscure insinuat; inter cætera autem ita scribit:

1. Timoth. 2.

OBSECratio est imploratio vel petitio, p peccatis. Orationes sunt, quibus DEO aliquid offerimus, vel vouemus. Postulationes, p aliis, dum sumus in feruore spiritus constituti, solemus emittere. Gratiarum actiones mēs DEO refert, cū pterita recolit beneficia, vel pſentia contēplatur; vel cū in futurum, q̄ & quāta preparauerit DEVS his, qui diligunt eū, prospicit. Obsecratio de compunctione peccatorū nascitur. Oratio de fiducia oblationū & consumatione votorū profluit. Postulatio de charitatis ardore procedit. Gratiarum actio de beneficiorum DEI consideratione generatur. Prima species pertinet ad incipientes, qui adhuc vitiorū suorū aculeis ac memoria remordentur. Secunda ad illos, qui in profectu spiritali appe-

Coll. 9. c. 11.

Quomodo oratio, obsecratio, postulatio, & gratiarum actio inter se differant secundum Cassianum.

appetitúq; virtutum consistunt. Tertia ad eos, qui perfectionem votorum suorum operibus adimplentes, pro aliis quoque intercedere prouocantur. Quarta ad illos, qui iam, pœnalis conscientia spina de cordibus euulsa, securi munificentias Domini ac miseraciones, quas vel in præterito tribuit, vel in præsentem largitur, vel præparat in futuro, mente purissima pertractâtes, ad illam ignitâ, & quæ ore hominum comprehendî & exprimi nô potest, orationem feruentissimam raptantur, & nonnullis interiectis subdit:

Hæc quatuor supplicationum species ita Dominus exemplo suo initiari dignatus est, vt in hoc quoque impletet illud, quod de ipso dicitur: *Cæpit I E S V S facere & docere*. Nam obsecrationis genus assumpsit, cùm dixit: *Pater si possibile est, transeat à me calix iste*. Oratio est, cùm dicit: *Ego te clarificauit super terrâ, opus consummaui quod dedisti mihi vt facerem*. Postulatio est, cùm dicit: *Pater quos dedisti mihi, volo vt tibi ego sum, & ipsi sint mecum*. Gratiarum actio est, cùm dicit: *Matth. 11. Confiteor tibi pater celi & terræ, quia reuelasti ea paruulis*. Item: *Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me*; *Ioan. 11. Ego autem sciebam, quia semper me audis*. Hæc compendio ex Cassiano.

HAYMO Apostoli locum edifferens, quatuor illas orationis partes ita exponit, vt singulas singulis præcipuis sacre liturgiæ partibus accomodat. Obsecrationis nomine ea complectitur, quæ mysteriorum consecrationem antecedunt: In iis enim recolitur CHRISTI doctrina & vita: Referuntur hinc quoque Sanctorum suffragia & merita: & alia quædam ad obtestationem pertinentia. Orationis verò ea, quæ ad corporis & sanguinis CHRISTI consecrationem faciunt. Hæc enim deposcunt summam mentis in DEVM eleuationem, summamq; ad ea, quæ præ manibus sunt, attentionem. Postulationis autem ea quæ à consecratione vsq; ad Sacramenti sumptionem decurrunt: multa enim in hac parte pro viuus vitâq; defunctis certò ac determinatè petuntur. Gratiarum actionis tandem ea, quæ post communionem vsque ad sacrificij finem sequuntur.

De vit. solit.

BERNARDVS obsecrationem tum demum locum habere docet, cùm homo causæ suæ parum fidens, non per se, sed per aliû DEVM interpellat; vt si dicat, sancte Petre vel Paule, ora pro me. Orationem verò cùm per se aliquid efflagitat. Postulationem autem cùm nullius amplius noxæ sibi conscius, pro se vel altero gloriam

riam postulat: Gratiarum actionem tandem, cum ad eam perfectionem devenit, ut prius quodammodo à DEO audiri mereatur, quam salutaria vel necessaria ab eo petat. Non multum ab his disident, quæ Glossa ordinaria ad Apostoli locum adfert. Monet enim, obsecratione difficilia peti; ut impij conversionem, aut insignis alicuius calamitatis depulsionem; Oratione, virtutum, celestiumq; donorum ornamenta; Postulatione interminabilis vitæ felicitatem; Gratiarum actione autem & hæc ipsa, & cætera quoque, quæ diivinitus obtigere, quadantenus pensari.

EN omnes isti Patres de quatuor illis partibus, quas Apostolus assignat, perinde loquuntur atque de quatuor orationis speciebus, cum tamen re ipsa non sint orationis species, sed integrales orationis partes. Nam ut D. Thomas rectè alicubi annotavit, ad orationem perfectam deposcuntur tres conditiones. Harum prima est ascensus vel elevatio mentis in DEVM: Oraturus enim animo pertractare debet DEI potentiam, clementiã, sapientiam, maiestatem, aliãq; eiusmodi, quæ inter orandum interdum quoque exprimentur; ut cum ita precamur: Omnipotens sempiternæ DEVS &c.

ALTERA est petitio, quæ postulationis vocabulo exprimitur, siue determinatè aliquid petatur, ut si quis cum Salomone ita precetur: *Duo rogavi à te, vanitatem & verba mendacij longè fac à me: mendicitatem & divitias ne dederis mihi:* siue indefinitè, ut si quis cum Psalmista DEVM eiusmodi oratione interpellet: *DEVS in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me festina.* Vel cum Publicano ita oret: *DEVS propitius esto mihi peccatori.* Vel cum cæco illo Evangelico, eiusmodi precatione CHRISTVM adeat: *IESU fili David, miserere mei.* Siue factum aliquod simpliciter narret, ut si cum sororibus Lazari CHRISTVM in hunc modum compellet: *Domine ecce, quem amas, infirmatur.* Hoc petitionis genus insinuationem vocant, sicut primum postulationem, medium autem supplicationem.

TERTIA & postrema est ratio impetrandi id, quod petitur. Hæc autem ex parte DEI, est illius beneficentia, clementia, sanctitas &c. propter quæ exaudiri petimus. Atque huc pertinet obsecratio, quæ aliud nihil est, quam quædam per sacra obtestatio, ut cum ita oramus: per crucem & passionem tuam libera nos
y Domi-

Membra orationis, quæ Apostolus assignat, sunt quatuor potius orationis partes, quam species. 22. q. 83 a. 17. Perfecta oratio tres conditiones deposcit.

Prouerb. 30.

Psal. 69.

Luc. 18.

Marc. 10.

Ioan. 11.

Quid propriè sit obsecratio.

Domine. Hoc orationis genere utitur Ecclesia in omnibus penè precibus, quas dirigit ad patrem; semper enim sub orationis finem adiungere solet per **CHRISTVM** Dominum nostrum. Quin ad Filium quoque preces suas transmittens, semper ferè eius mortem vel crucem vel aliquam aliam æconomia illius partem interponere consuevit. Ratio verò impetrandi ex parte petentis est gratiarum actio: Qui enim dona accepta grata memoria recolunt, ut semel collata augeantur, conferuntur & perficiantur, certa quadam ratione promerentur; sicut è diuerso, qui per ingratitude benefactorem non agnoscunt, viam ad alia beneficia impetranda sibi quodammodo obstruunt. Pertinent ad hunc etiam locum illustria **DEI** opera, eiusdemque promissa & dicta, quæ precibus inter orandum interdum quoque admiscuntur, ut cum ita inuocatur: Omnipotens sempiternæ **DEVS**, qui hoc vel illud fecisti, dixisti, promissisti, &c.

Ingratitudo benevolentie fontem obstruit.

OMNES hæ partes precandæ formulæ in vna sæpe oratione comperiuntur, ut cum Ecclesia in hunc modum orat: Omnipotens sempiternæ **DEVS**, mæstorum consolatio, laborantium fortitudo, perueniant ad te preces de quacunque tribulatione ad te clamantium, ut omnes in necessitatibus suis misericordiam sibi gaudeant adfuisse, per **CHRISTVM** Dominum nostrum. Hic ð omnipotens sempiternæ **DEVS**, ad orationem; Illud verò, mæstorum consolatio, laborantium fortitudo ad gratiarum actionem, ð autem perueniant ad te preces &c. ad petitionem vel postulationem, (Apostolus enim vtrumque pro eodem usurpat: Nam ut ad Timotheum scribit: *Obsecro fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus*; ita ad Philippenses: *In omni oratione, & obsecratione, & gratiarum actione, petitiones vestra innotescant apud DEVM.*) Illud denique per **CHRISTVM** Dominum nostrum, ad obsecrationem. Similes orandi formulæ occurrunt aliæ non pauca. Ex quo planum fit, quæ Apostolus de oratione exponit, ita seorsim in Psalmis & alibi posita comperiri, ut tamen rectius appellentur vnius perfectæ orationis partes integrales, quàm diuersæ orationis species. Quare non est necessum, ut orationis definitio de singulis ex æquo & reciproce semper prædicetur; sed sat est, si de omnibus simul sumptis. Verùm de orationis partibus cæterisque, quæ ad quidditatis illius

1. Timoth. 2.

Cap. 4.

Illius notitiam faciunt, satis; proximum est, vt de eiusdem qualitate & quantitate, aliisque id genus circumstantiis nonnulla quoque in medium adferamus.

De orationis qualitate, quantitate, forma ceterisque eiusdem comitibus & circumstantiis.

CAPVT TERTIVM.

VID, cuius facultatis, cuius item virtutis opus sit oratio, tum quæ eiusdem sint partes vel species, expositum est hæcenus: proximum est, vt de iis nonnulla etiam proponamus, quæ ita orationi adiuncta sunt, vt propriam tamen & intrinsecam illius rationem nõ ingrediantur. Etenim solæ mente DEO vota tua pendas, an mente & voce simul: rursum paucisne id præstes, an multis; manéne, an vesperi, an alia diei parte; domine an foris, hoc est, in templone an alio loco; corporéne erecto, an prono, vel prostrato &c. id orationis substantiam nõ mutat. Nihilominus quòd hæc omnia suas difficultates habeant, eaque, quæ rem circumstant, magnam in moralibus sæpe vim adferant, prætermittere non potuimus, quin aliquid quoque hisce de rebus in medium adferremus. Pono hinc autem, duplex orationis genus esse. Alterum commune & publicum; alterum priuatum & certa quadam ratione secretum. Ad orationem publicam vel communem pertinent horæ Canonice, sacrificium Missæ, publicæ Litaniæ, preces funebres, aliæque eiusmodi, quæ totius populi nomine & loco per publicos Ecclesiæ ministros persoluantur. Ad priuatam omnes omnino preces, quæ per publicos ministros non depromuntur, vbiunque tandem vel per quoscunque promantur.

IAM hoc fundamento præiacto, facile est respondere ad questionem, qua quæri hinc solet, mentaline oratione vtendum sit tantum, an verò mixta, hoc est, mentali & vocali simul. Certum est enim orationem communem & publicam solo interno mentis actu constare non posse. Oportet enim de eiusmodi precum ratione & qualitate communitati certò compertum esse; tum quòd se publicorum ministrorum studio conformet,

Quæ re circumstant magna vim habent.

Publica oratio solo interno mentis actu absolui non potest, & quare.